

شناخت انواع بیمه (۸)

بیمه‌های آتش سوزی (۴)

بیمه حوادث طبیعی

وقوع حوادث طبیعی، همیشه توام با خطرات و خسارات جانی و مالی متعددی می‌باشد و گستردگی و میزان این‌گونه خطرات به عوامل مختلف بستگی دارد. معمولاً به هنگام وقوع حوادث طبیعی، نظیر جاری شدن سیل یا وزش طوفان، علائم و نشانه‌های این پدیده‌ها، که تا اندازه‌ای برای اکثریت مردم شناخته شده هستند توسط عموم مردم شناسایی شده و هرکس نسبت به موقعیت خود و دوری و نزدیکی به محل وقوع خطر در فرصتی که دارد می‌تواند عکس‌العمل‌گریزی مناسبی از خود نشان دهد، لکن این عکس‌العمل طبیعی و غریزی به دلیل ناگهانی و لحظه‌ای بودن زمان وقوع زلزله و عدم شناخت کافی عموم از این پدیده و علائم و نشانه‌های وقوع آن، تقریباً امکان‌پذیر نیست و ضرورت دارد زمینه ایجاد عکس‌العمل لازم، به صورت مصنوعی و از طریق آموزش و تمرین در زمان آرامش و قبل از وقوع زلزله در افراد جامعه ایجاد گردد تا با آشنا شدن عموم مردم با پدیده زلزله و شیوه‌های مقابله با آن و همچنین آشنا شدن با اصول و ضوابط مهندسی در احداث

ساختمان‌ها خطرات ناشی از آن تا حد ممکن کاهش یابد.

از این نظر آموزش همگانی مردم برای مقابله با خطر زلزله، در مناطق زلزله‌خیز دنیا، اهمیت و ضرورت خاصی پیدا کرده و در کشورهایی که در محدوده کمربندهای زلزله دنیا واقع شده‌اند، آموزش همگانی مردم در کنار سایر اقدامات ایمنی که لازم است دولت و ارگان‌های مختلف مملکتی در زمان‌های قبل، به هنگام و بعد از زلزله و یا سایر حوادث غیرمترقبه طبیعی انجام دهند، به عنوان یک اقدام مهم و ضروری تلقی می‌گردد.

اثرات مثبت و فوق‌العاده مؤثر آموزش همگانی مردم برای کاهش خطرات و خسارات حوادث غیر مترقبه طبیعی، به خصوص پدیده زلزله، تاکنون در بیشتر کشورهای زلزله‌خیز دنیا به اثبات رسیده و در این مورد جای هیچ‌گونه شک و تردید وجود ندارد.

آموزش همگانی مردم برای مقابله با حوادث طبیعی در هر کشوری با هر نوع فرهنگ به راحتی امکان‌پذیر است و نقش ارزنده آن در کاهش خطرات و خسارات ناشی از این‌گونه حوادث انکارپذیر می‌باشد. اما موفقیت آن بستگی به انتخاب

روش آموزش صحیح، کادر آموزشی مجرب و استفاده از وسایل و ابزار آموزشی مناسب دارد و به نظر می‌رسد مناسب‌ترین اقدام متمرکز ساختن کلیه فعالیت‌های آموزشی در یک ستاد مرکزی، تهیه، تنظیم و ارائه برنامه‌های آموزشی هماهنگ و منطبق با خصوصیات فرهنگی جوامع مختلف ایران اسلامی توسط این ستاد است. از آنجاکه همه ساله بلایای طبیعی موجب نابودی، بی‌خانمانی، بیماری، فقر و بیچارگی صدها هزار نفر از افراد بشر می‌شوند و نتایج شوم این بلایا بیشتر عاید مردمانی می‌شود که در نقاط فقیرتر و محروم‌تر زندگی می‌کنند و در کشور ما نیز خسارات و گرفتاری‌های ناشی از بلایای طبیعی کم نبوده و در بعضی مناطق کشور که سیل‌خیز است خسارات مالی و تلفات جانی زیادی وارد می‌شود و تقریباً در تمام نقاط خاک ما امکان وقوع زلزله‌های شدید وجود دارد و تجربیاتی که در طی قرن‌ها تحمل خسارات حاصل شده روشهایی را برای فرار از مهلکه و تخفیف خسارات و تقلیل آثار اقتصادی و اجتماعی آن پیش روی بشر گذاشته از جمله تکنولوژی ساختمان‌های مقاوم در مقابل طوفان و زلزله و سیل پیشرفت کرده و امکان

پیش‌بینی زمان بعضی از این عوامل طبیعی نیز به‌دست آمده لکن باید اعتراف کرد که همه این‌ها برای رهایی بشر از خسارات جانی و مالی فاجعه‌آمیز بعضی از این عوامل طبیعی اثری چشمگیر ندارند.

در ایران زلزله یک خطر جدی است، از تکنولوژی ساختمان ضد زلزله عملاً استفاده‌ای نشده است و میلیون‌ها نفر در مقابل وقوع آن بی‌دفاع هستند.

آنچه بعد از وقوع هر زلزله باید انجام داد نجات مصدومین و اسکان فوری آنها و تدارک و سایل زندگی بازماندگان از زلزله و ایجاد اشتغال برای آنها است که همه هزینه‌های سنگینی را دربر دارد و افراد آسیب دیده از حادثه معمولاً محلی برای تأمین این هزینه‌ها ندارند. کمک دولت‌ها و بسیج کمک‌های مردمی و مؤسسات خیریه نیز تنها بخشی از احتیاجات اولیه را تأمین می‌کند و در نهایت بسیاری از خانواده‌ها که از هستی ساقط شده‌اند با مشکلات مالی بغرنجی مواجه می‌گردند که منشأ بروز مسایل اجتماعی بی‌شماری نیز خواهد بود.

بیمه وسیله‌ایست که بازماندگان از زلزله و بلایای طبیعی دیگر را قادر به مقابله با خسارات مالی و تجدید و ترمیم وسایل زندگی و امکانات حرفه‌ای خود می‌سازد و خوشبختانه این وسیله در اختیار همه افراد اعم از حقیقی و حقوقی قرار دارد.

هر کس می‌تواند انواع دارایی‌های خود را در مقابل خطرات مختلف بیمه کند. رنج‌ها و کمبودهای عاطفی حاصل از کشتار زلزله قابل جبران نیست اما زیان‌های مالی ناشی از آن را می‌توان به وسیله بیمه جبران نمود و از بروز مشکلات اجتماعی حاصل از فقر و بی‌خانمانی که به گروهی از مردم کشور تحمیل می‌شود جلوگیری نمود.

لازم به ذکر است که خسارات مالی حاصل از زلزله و یا سیل و طوفان‌گاه ارقام

عظیمی را تشکیل می‌دهد که امکان جبران آن توسط یک یا چند مؤسسه بیمه قابل تصور نیست، اما خوشبختانه مؤسسات بیمه در جامعه جهانی با همکاری متقابل و ارتباط نزدیک سیستمی را به وجود آورده‌اند که خسارات بزرگ ناشی از عوامل طبیعی را در سطح وسیع بین آنان توزیع می‌نماید. (بیمه اتکایی) و از این نظر حتی خسارات وارده به اقتصاد ملی نیز جبران می‌گردد.

در کشورهای غربی و آسیای دور گاه حوادثی از جمله طوفان‌های عظیم رخ می‌دهد که هر یک مبالغ عظیمی خسارت می‌آفریند و به لحاظ توسعه بیمه در آن مناطق و آشنایی مردم با این وسیله کارساز قسمت اعظم این خسارات توسط بیمه‌گران محلی که متکی به سیستم بین‌المللی توزیع خطر هستند (بیمه‌اتکایی) جبران می‌گردد.

شرکت‌های بیمه ایرانی نیز آمادگی ارائه خدمتی در این سطح را دارند و تنها شرط توفیق آنها در این خدمت آشنایی و اطلاع و مراجعه مردمی است که نیازمند به این خدمت هستند.

پس از ذکر مطالب فوق اینک به شرح مختصر تعدادی از انواع پوشش‌های بیمه‌ای که شرکت‌های بیمه به بیمه‌گزاران خود ارائه می‌نمایند و خصوصاً جهت استفاده عامه مردم مثمرتر بوده و قابلیت استفاده دارد مبادرت می‌شود.

می‌بایست به این نکته مهم اشاره نمود که اصولاً خطرات و بلایای طبیعی از قبیل: زلزله و سیل به دلایل مختلف فنی در شرایط معمول و متعارف بیمه‌نامه‌ها فاقد پوشش بیمه‌ای بوده و با اضافه نرخ حق بیمه و بنا به ذکر شرط خاص، بیمه می‌گردند لکن خوشبختانه در موارد ع دیده‌ای که بیشتر جنبه مردمی بودن آن نیز مدنظر گرفته شرکت‌های بیمه ایرانی خطرات مذکور را در شمار پوشش‌های

مورد تعهد خود قرار داده‌اند از جمله: (۱) پوشش خطرات زلزله و سیل به انضمام خطرات آتش‌سوزی، انفجار و صاعقه در بیمه‌نامه آتش‌سوزی منازل مسکونی که دارای حق بیمه نازلی نیز می‌باشد.

- لازم به ذکر است که اصولاً و به موجب روش اجرایی شرکت‌های بیمه ایرانی بلایای طبیعی ضمیمه بیمه‌نامه آتش‌سوزی صادر می‌شود و اصطلاحاً جزو پوشش‌های تبعی بیمه‌نامه آتش‌سوزی بوده و از صدور بیمه‌نامه انحصاراً جهت بلایای طبیعی خودداری می‌گردد.

(۲) پوشش بیمه‌های عمر و حادثه: همان‌گونه که مطلع می‌باشید یکی از ضایعات بسیار مهمی که در اثر بلایای طبیعی حادث می‌شود خسارات نیروی انسانی است، شرکت‌های بیمه با ارائه پوشش‌های بیمه عمر و حادثه در صورتی که ضایعات نیروی انسانی اعم از فوت (بیمه عمر)، نقص عضو و ازکارافتادگی و یا هزینه‌های پزشکی (در بیمه‌های حادثه) ناشی از بلایای طبیعی از جمله زلزله، سیل و... نیز باشد را در عداد تعهدات خود قرار می‌دهند، لازم به ذکر است که پوشش خطر زلزله در انواع بیمه‌های عمر انفرادی و گروهی بدون هیچ گونه حق بیمه اضافی و در بیمه حادثه شخصی با اضافه نرخ بسیار جزئی مشمول تعهدات بیمه‌گر می‌باشد. و در این خصوص شرکت‌های بیمه می‌توانند جهت کارکنان: شرکت‌ها، مؤسسات و کارخانجات مختلف و همچنین افراد تحت تکفل آنها با ارائه پوشش‌های مختلف بیمه‌های عمر و حوادث و حوادث خانواده گروهی و بیمه‌های مستمری عمر و پس‌انداز منشاء ارائه خدمات ارزنده و انسانی قرار گیرند.

(۳) پوشش خطرات ناشی از بلایای طبیعی در انواع بیمه‌های مهندسی، مقاطعه‌کاری،

شورای اسلامی با تصویب قانونی در سال ۱۳۷۶ هیأت مدیره مجتمع‌های مسکونی بیش از ۶ واحد را مکلف نموده نسبت به اخذ پوشش بیمه‌آتش‌سوزی جهت ساختمان مجتمع مسکونی اقدام نمایند و این فرصت مغتنمی است که در جهت بیمه بلایای طبیعی از قبیل زلزله و ... نیز اقدام نمایند و در این خصوص شرکت‌های بیمه طرح‌های بیمه‌ای مناسبی را نیز مهیا نموده‌اند .

خسارات آگاه شوند و در واقع در مردم آگاهی و باور استفاده از خدمات بیمه‌ای که شرکت‌های بیمه ارائه می‌نمایند به وجود آید ، بدیهی است توجیه و تبلیغ خدمات بیمه‌ای توسط بیمه‌گرها و آگاه نمودن عموم مردم با انواع خدمات بیمه‌ای امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است اما علاوه بر شرکت‌های بیمه مراجع دیگر از قبیل صدا و سیما و سایر وسایل ارتباط جمعی نیز می‌توانند در این راستا منشاء خدمات موثر و ارزنده‌ای واقع شوند . خوشبختانه مجلس

تمام خطر نصب جهت پروژه‌های نصب ماشین‌آلات و ... و ساختمانها ... (۴) پوشش خطرات ناشی از بلایای طبیعی مانند سیل ، زلزله ، طوفان و گردباد در انواع بیمه‌های آتش‌سوزی جهت کارخانجات و صنایع ، مراکز تجاری و خدماتی و ... در خاتمه ذکر این نکته مهم ضروری است که صرف آمادگی شرکت‌های بیمه جهت ارائه پوشش بیمه‌های بلایای طبیعی کافی نبوده و بایستی کلیه طبقات مردم از وجود این وسیله مؤثر جهت جبران

بیمه باربری (۱)

به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران بیمه حمل و نقل کالا که در کشور ما به بیمه باربری معروف است قدیمی‌ترین رشته بیمه بازرگانی است.

با توجه به خطرات متعددی که محمولات را حین حمل تهدید می‌کنند ، امروزه کمتر صاحب کالا و یا اعطاءکننده اعتباری حاضر است بدون بیمه‌نامه حمل و نقل کالا نسبت به حمل کالا و یا اعطاء اعتبار اقدام نماید . پیشرفت تکنولوژی ، ابداع وسایل حمل و نقل جدید و توسعه تجارت بین‌المللی موجب گردیده است تا مقررات و کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط به بازرگانی بین‌المللی ، اعتبارات اسنادی و حمل و نقل کالا به طور مستمر مورد تجدید نظر قرار گیرند . بنابراین با توجه به رابطه نزدیک بیمه باربری با مسایل مربوط به حقوق دریایا ، اصول تجارت بین‌الملل ، مقررات اعتبارات اسنادی و گمرکی ، آشنایی بیمه‌گران با آخرین تحولات موضوعات اخیر ضروری می‌باشد . بدیهی است مطالعه جنبه‌های مختلف این رشته با مراجعه به کتب مختلفی که در این زمینه منتشر گردیده است امکان‌پذیر خواهد بود و سلسله مطالب حاضر فقط برای آشنایی خوانندگان محترم با کلیات بیمه حمل و نقل کالا تهیه گردیده است .

نجات کشتی و اموال آن مقداری از کالا یا قطعاتی از کشتی به دریا انداخته شود این عمل را به دریا انداختن می‌گویند .

دزدی دریایی (PIRACY)

دزدی دریایی حمله گروهی و مسلحانه افرادیست که تابع دولت و یا تحت پرچم کشوری نمی‌باشند و از خارج کشتی به

است جبران نماید .

تعریف بیمه حمل و نقل کالا

بیمه حمل و نقل کالا عقدی است که به موجب آن در ازای پرداخت حق بیمه از طرف بیمه‌گزار ، بیمه‌گر تعهد می‌نماید خسارات وارده به بیمه‌گزار در مسیر حمل کالا را که ناشی از وقوع خطرات بیمه‌شده

اصطلاحات رایج در بیمه

حمل و نقل کالا

به دریا انداختن (JETTISON)

چنانچه در مواقع وقوع حادثه ، برای

منظور کسب مال به آن حمله می‌کنند. باید توجه نمود که در بیمه دریایی حمله و عمل خدمه کشتی به منظور سرقت اموال کشتی دزدی دریایی تلقی نمی‌شود بلکه تحت عنوان باراتری بررسی می‌شود.

باراتری (BARRATRY)

اعمال کاپیتان و خدمه کشتی که با سوءنیت بر علیه مالک کشتی انجام می‌شود باراتری نام دارد.

عدم تحویل (NON DELIVERY)

چنانچه یک یا چند بسته کامل از محموله یا کل آن به علت نامعلومی مفقود گردد و به صاحب کالا تحویل نشود، خسارت وارده عدم تحویل نام دارد.

بنابراین چنانچه در اثر وقوع خطری مشخص مثل آتش‌سوزی و یا سرقت، کل کالا و یا قسمتی از آن از بین برود و به صاحب کالا تحویل نشود. خسارت وارده عنوان عدم تحویل نخواهد داشت.

پرت شدن کالا به دریا (WASHING OVER BOARD)

چنانچه در مواقع طوفان کل کالا و یا قسمتی از آن به دریا پرتاب شود، خسارت وارده را WASHING OVER BOARD می‌گویند.

تلف جزئی (PARTIAL LOSS)

چنانچه در اثر وقوع خطر فقط به قسمتی از کالا خسارت وارد شود و یا بخشی از کالا از بین برود خسارت وارده تلف جزئی نام دارد.

تلف کلی (TOTAL LOSS)

در مواقعی که در اثر وقوع خطر کل کالا از بین می‌رود، خسارت وارده تلف کلی نام دارد، تلف کلی بر دو نوع است:

۱- تلف کلی واقعی (ACTUAL TOTAL LOSS)

چنانچه مورد بیمه کاملاً از بین برود و یا به طور قطع از تصرف بیمه‌گذار خارج شود، خسارت وارده تلف کلی واقعی نام دارد.

بر طبق قانون بیمه دریایی انگلستان موارد زیر از مصادیق تلف کلی واقعی می‌باشد:

الف - از بین رفتن کامل کالا مثل انهدام آن در اثر انفجار.

ب - مورد بیمه طوری آسیب ببیند که خصوصیت خود را از دست بدهد.

ج - مورد بیمه قطعاً از تصرف بیمه‌گذار خارج شود.

۲- تلف کلی فرضی (CONSTRUCTIVE TOTAL LOSS)

در مواقعی که هزینه‌های نجات و یا تعمیر کالا بیش از ارزش مورد بیمه پس از نجات و تعمیر است خسارت وارده تلف کلی فرضی نامیده می‌شود.

به موجب قانون بیمه دریایی انگلستان، تلف کلی فرضی (مشروط به رعایت مقررات بیمه‌نامه) به حالتی اطلاق می‌شود که از مورد بیمه به این علت که تلف کلی واقعی آن اجتناب ناپذیر است ترک مالکیت شود و یا هزینه نجات از ارزش مورد بیمه پس از نجات بیشتر باشد.

موارد تلف کلی فرضی:

بر طبق قانون بیمه دریایی انگلستان موارد زیر از مصادیق تلف کلی فرضی است:

الف - به علت وقوع یکی از خطرات بیمه شده، بیمه‌گذار از تصرف کالای خود محروم شود و:

- احتمال به دست آوردن مجدد آن وجود نداشته باشد یا

- هزینه تصرف مورد بیمه از ارزش آن پس از تصرف مجدد بیشتر باشد.

ب - خسارت وارد به کالا و هزینه انتقال آن به مقصد ارزش کالا در مقصد بیشتر باشد.

خسارت خاص: (PARTICULAR AVERAGE)

خسارت خاص، خسارت جزئی است که در نتیجه وقوع خطر بیمه شده به مورد بیمه وارد می‌شود و جزو زیان همگانی

محسوب نمی‌شود یعنی از مواردی نمی‌باشد که طبق مقررات زیان همگانی بین افراد ذینفع در سفر دریایی (مالک کشتی، صاحبان کالا، ذینفع در کرایه و ...) تقسیم می‌شود.

بنابراین از بین رفتن کل کالا خسارت خاص محسوب نمی‌شود. همچنین چنانچه آسیب دیدگی کالا یا از بین رفتن قسمتی از آن از موارد زیان همگانی باشد مورد از مصادیق خسارت خاص نخواهد بود.

خسارت همگانی: (GENERAL AVERAGE)

خسارت همگانی هزینه‌های فوق‌العاده و خساراتی است که به طور ارادی و معقول به منظور ایمنی کشتی و بار آن بوجود آمده است.

هزینه‌های خاص (PARTICULAR CHARGES)

هزینه‌های خاص، هزینه‌هایی است که بوسیله بیمه‌گذار یا به حساب وی به منظور محافظت مورد بیمه صرف می‌شود. (به جز هزینه‌های مربوط به زیان همگانی و نجات SALVAGE). بیمه‌گر در صورتی متعهد جبران این هزینه‌ها است که خطری که باعث بوجود آمدن هزینه شده خود تحت پوشش بیمه باشد.

هزینه‌های جلوگیری یا کاهش میزان خسارت و تعقیب مسؤول ورود خسارت (SUE AND LABOUR CHARGES)

معمولاً به موجب قوانین بیمه کشورهای مختلف و شرایط بیمه‌نامه‌های حمل و نقل، بیمه‌گذار موظف است تا حد امکان اقدامات لازم را برای جلوگیری یا کاهش میزان خسارت انجام دهد. از جمله این اقدامات می‌توان، مسافرت به محل حادثه و نجات کالای خسارت دیده، جداسازی کالای سالم از آسیب دیده و بسته‌بندی مجدد کالا را نام برد.

در ماده ۱۵ قانون بیمه ایران نیز به موضوع مذکور به شرح زیر اشاره شده است. «بیمه‌گذار باید برای جلوگیری از خسارت، مراقبتی را که عادتاً هر کس از مال خود می‌نماید نسبت به موضوع بیمه نیز بنماید و در صورت نزدیک شدن حادثه یا وقوع آن اقداماتی را که برای جلوگیری از سرایت و توسعه خسارت لازم است به عمل آورده ...»

یکی دیگر از وظایف بیمه‌گذار تعقیب مسئول ورود خسارت است. به این معنی که چنانچه خسارت در نتیجه عمل و یا تعهد شخصی بوجود آمده که بر طبق قانون و یا قرارداد مسئول ورود خسارت است، بیمه‌گذار می‌بایستی خسارت را رسماً از وی مطالبه نماید و با معرفی او به بیمه‌گر مدارک مربوط به مسئولیت وی را در اختیار بیمه‌گر قرار دهد. البته بیمه‌گذار موظف به اقامه دعوی بر علیه مسئول ورود خسارت نمی‌باشد و این کار را بیمه‌گر انجام خواهد داد.

شایان توضیح اینکه بیمه‌گر علاوه بر پرداخت خسارت تعهد پوشش بیمه‌نامه متعهد است هزینه‌های پرداختی توسط بیمه‌گذار برای اقدامات جلوگیری و کاهش میزان خسارت را نیز به عنوان یک تعهد اضافی تا حد مبلغ بیمه پرداخت نماید. در ضمن در مورد هزینه‌های مذکور نیز قاعده نسبی سرمایه رعایت می‌شود.

بر طبق قسمت دوم ماده ۱۵ قانون بیمه ایران:

«مخارجی که بیمه‌گذار برای جلوگیری از توسعه خسارت می‌نماید بر فرض که منتج به نتیجه نشود به عهده بیمه‌گر خواهد بود ولی هرگاه بین طرفین در موضوع لزوم مخارج مزبور یا تناسب آن با موضوع بیمه اختلافی ایجاد شود حل اختلاف به حکم یا محکمه رجوع می‌شود.»

لازم به ذکر است که در خصوص

هزینه‌های S.AND L. می‌بایستی شرایط زیر وجود داشته باشد:

- ۱- وقوع خطر تحت پوشش بیمه‌نامه.
- ۲- هزینه‌های S.AND L. می‌بایستی قبل از رسیدن مورد بیمه به مقصد صرف گردد.
- ۳- متعارف بودن عمل بیمه‌گذار در مورد صرف هزینه‌ها، موفق بودن عمل بیمه‌گذار در جلوگیری از خسارت مهم نمی‌باشد.
- ۴- هزینه‌ها می‌بایستی به وسیله بیمه‌گذار و یا نماینده وی صرف گردد. بنابراین هزینه‌هایی که بر طبق مقررات حمل و نقل دریایی توسط مالک و یا فرمانده کشتی تحت عنوان (SALVAGE) به مصرف می‌رسد از مصادیق S.AND L. نمی‌باشد.
- ۵- هزینه‌ها می‌بایستی در مورد کالای معینی صرف گردد هزینه‌هایی که برای نجات کلیه منافع مشترک در سفر دریایی پرداخت می‌شود تحت عنوان خسارت همگانی است و به عهده کلیه اشخاص ذینفع در سفر دریایی می‌باشد.

ترانشیپمنت (TRANSHIPMENT)

انتقال کالا از یک وسیله حمل به وسیله حمل دیگر را ترانشیپمنت گویند مثل این که محموله با کشتی از بنادر اروپا به کشور ترکیه حمل شود و در ترکیه کالا از کشتی به کامیون منتقل و سپس به تهران حمل گردد.

پارت شپیمنت (PART SHIPMENT)

حمل کالا به دفعات پارت شپیمنت نام دارد. به طور مثال چنانچه ۲,۰۰۰ تن مواد شیمیایی به جای این که تحت یک بارنامه و به وسیله یک کشتی حمل گردد تحت ۴ بارنامه و توسط چهار کشتی حمل گردد پارت شپیمنت انجام گرفته است.